

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 343-353.

Geliş Tarihi-Received: 08.03.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 21.04.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1449448

Ekoeleştiri Bağlamında Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme

An Analysis of Necati Cumalı's Story "Susuz Yaz" within the Context of Ecocriticism

Mahir KARACAR*

Öz

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle beraber özellikle 19. yüzyılda endüstriyel tesisler çoğalmaya başlar. Bu tesislerin atmosfere bıraktığı sera gazları dünyanın sıcaklığının artmasına yol açar. Ulaşım ve enerji ihtiyacının karşılanması için kullanılan yakıtların da olumsuz etkisi ile küresel ısınmanın şiddeti artar. Buna nüfusun hızla artması ve bu nüfusu barındırmak ve ihtiyaçlarına cevap vermek için doğanın tahrip edilmesi eklenince dünya geri dönüşü olmayan bir çevre felaketi ile karşı karşıya kalır. Ekoeleştiri kavramı, tam da bu ortamda edebî metinlerde çevre bilincinin ele alınmasıyla birlikte gelişim gösterir.

Cumhuriyet Dönemi yazarlarından Necati Cumalı, henüz küresel ısınmanın gündemde olmadığı bir dönemde "Susuz Yaz" adlı hikâyesini yazar. Cumalı, bu hikâyede kurak bir coğrafyada tarımla uğraşan insanların suya olan bağlılığını ele alır. Urla'nın Tekebaşı köyünde, ekiciler yıllardan beri köyün ortak malı olan bir havuzdan tarlalarını sular. Kocabaşlar kendi topraklarında çıkan bu suyu tarlalarında yaptıkları havuzda biriktirip diğer köylülerle paylaşmayınca köydeki düzen bozulur. Çıkan kavgada insanlar ölür ve köyde büyük bir trajedi yaşanır. Öyküde suyun tahakküm altına alınması, yani doğaya müdahale neticesinde yaşanan kriz metni ekoeleştiri açısından incelenmeye değer kılar. Bu çalışmada Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" hikâyesi ekoeleştiri bağlamında incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Necati Cumalı, "Susuz Yaz" hikâyesi, ekoeleştiri.

Abstract

With the advancement of science and technology, particularly in the 19th century, industrial facilities began to proliferate. The greenhouse gases emitted by these facilities lead to an increase in the Earth's temperature. The intensity of global warming increases due to the adverse effects of fuels used to meet transportation and energy needs. When the rapid increase in population is added to this, along with the destruction of nature to accommodate and meet the needs of this population, the world faces an irreversible environmental disaster. The concept of ecocriticism develops in literary texts precisely in this context, with the consideration of environmental consciousness.

Necati Cumalı, a writer from the Republican Era, writes his story "Susuz Yaz" at a time when global warming was not yet on the agenda. In this story, Cumalı addresses the attachment of

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis/Türkiye, e-posta: karacar22@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0999-8949.

people engaged in agriculture in a drought-stricken geography to water. In the village of Tekebaşı in Urla, farmers have been watering their fields from a pond that has been the common property of the village for years. When the Kocabaş family hoards this water, which comes from their own land, in a pond they built in their fields and refuse to share it with the other villagers, the harmony in the village is disrupted. People die in the ensuing fight, and a great tragedy occurs in the village. The crisis resulting from the domination of water or intervention in nature in the story makes it worthy of examination from an ecocritical perspective. In this study, Necati Cumalı's story "Susuz Yaz" is attempted to be examined in the context of ecocriticism.

Keywords: Necati Cumalı, "Susuz Yaz", ecocriticism.

Giriş

İnsanlık tarihi, sürekli bir gelişim çizgisi sergiler. İlkel kabilelerden günümüze kadar geçen süre içerisinde hemen hemen her alanda kat edilen mesafe dikkate değerdir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, tıptaki ilerlemeler, sosyal bilimlerde geline nokta ve toplumsal organizasyonlar günümüzde ciddi bir seviyeye ulaşmıştır. Bütün bu gelişmeler insanların daha rahat, müreffeh ve konforlu bir hayat sürmesi için son derece gerekli görünmektedir. Bununla beraber bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişim, bazı olumsuz sonuçlar da doğurmuştur. Özellikle endüstrinin gelişmesiyle birlikte atmosfere salınan sera gazları küresel ısınmaya yol açmış bu da dünyanın doğal dengesini tehdit edecek seviyelere ulaşmıştır. Yaşanan olumsuz gelişmeler geniş kitleler arasında çevreci bir duyarlılığın oluşmasını sağlarken, ekolojik dengenin yeniden tesisi için bilim insanları, sanatçılar, düşünürler ve çevreci aktörler çeşitli çözüm önerileri sunmuştur.

Farklı alanlarda karşılık bulan çevre bilincinin edebiyata da sirayet etmesi son derece normaldir. Çünkü hayatın herhangi bir alanı ile ilgili olan her konu, edebî metinde karşılık bulur. Ekolojik dengenin bozulması da hayatî bir konudur ve bunun edebiyatın dikkatinden kaçması beklenemez. Bu bakımdan çevre ve doğa bilincinin belki de en iyi işlendiği alanlardan biri edebî metinlerdir. Ekoeleştiri üzerine yaptığı kapsamlı çalışmasında Ufuk Özdağ (2014, s. 19) da edebî metinlerdeki lirik anlatımın bilimsel metinlerden daha fazla insan ruhuna hitap ettiğini ve bundan dolayı edebî metinlerin doğanın insan geleceği için önemini daha etkili işlediğini savunur.

Ekoeleştirin tarihî gelişimine bakıldığında "birinci dalga", "ikinci dalga" gibi safhalara ayrıldığı görülür. Özdağ, Buell'e dayanarak "birinci dalga çevreci eleştiri" kapsamındaki eserlerin "[...] yörelerin doğa tarihini, biyoçeşitliliğini, flora ve faunasını bilim ve sanatı kaynaştırarak anlatan doğa yazını eserler olduğunu [...]" (Özdağ, 2014, s. 47) ifade eder. Özdağ'ın (2014, s. 50) bir bölgenin bozulmamış doğal güzelliğini bilimsel bir bakış açısı, gerçekçi bir göz ve lirik bir ifadeyle anlatan eserler olarak değerlendirdiği doğa yazını, kurgusal metinler olmayıp gerçekçi ve objektif bir üsluba sahiptir.

Doğa yazını üzerine yazdığı eserlerle bilinen John Muir, 1870'li yıllarda doğanın yaşam hakkı bulunduğunu ve insanın çevreye karşı sorumlu olduğunu ifade eder. Muir'in doğa yazını olarak adlandırılan eserlerinden sonra kurgusal metinlerde de doğanın güzelliği ve insanlar tarafından tahrip edilmesi işlenir (Özdağ, 2014, s. 7-13). Nitekim Buell, "ikinci dalga çevreci eleştiri"nin kurgusal metinlerdeki çevreci söylemlere odaklandığını belirtir (Özdağ, 2014, s. 83). Ekoeleştiri üzerine önemli çalışmalar yapan Serpil Oppermann (2012, s. 18-19) da ekoeleştirin, 1990'larda ilk olarak Henry David Thoreau, John Muir, Aldo Leopold, Edward Abbey, Annie Dillard, Barby Lopez, Terry Tempest Williams gibi doğa yazarlarının kaleme aldığı eserleri incelediğini sonraki yıllarda ise edebiyatın diğer türlerine de yöneldiğini ifade eder. Oppermann'a (2012, s. 9) göre "[e]koeleştiri, edebiyat eleştirisi ve kuramları içinde, edebiyat ve kültür metinlerini çevreci bir bakış açısıyla yorumlayan, edebiyat ile çevre, ekoloji ile kültür arasındaki ilişkileri inceleyen tek akımdır." Doğa yazını ve çevreyi konu alan edebî metinlerin sayısının artması bu

metinlerin incelenmesinde de yeni bir bakış açısını gerekli kılar. Tam da bu noktada Oppermann'ın ifade ettiği gibi ekoeleştirici devreye girer.

Çevre bilincinin doğa yazınında ve kurgusal metinlerde kullanılması daha gerilere gitse de ekoeleştirici denilen bir disiplinin kurumsallaşması zaman alır. William Rueckert 1978'de yayımlanan *Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism* başlıklı makalesinde ilk kez ecocriticism kavramını kullanır ve bu disiplinin ekoeleştirici olarak anılmasında öncülük eder. Ancak çevreci eleştirinin bir disiplin olarak kurumsallaşması 1992 yılında Nevada'da bir grup akademisyenin çabalarıyla olur (Özdağ, 2014, s. 32). 1993 yılında Amerikan üniversitelerinde yeni bir eleştiri akımı olarak kabul gören ekoeleştirici, Glotfelty ve Fromm'un *The Ecocriticism Reader* adlı eseriyle dünyada kabul edilen bir akıma dönüşür. Aynı yıl kısa adı ISLE olan ve ekoeleştiricinin resmî dergisi sayılan *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*'in ilk sayısı çıkar. 1995'ten sonra düzenlenen ASLE konferansları da ekoeleştiricinin gelişimine katkı sağlar (Oppermann, 2012, s. 11).

Ekoeleştirici, sadece çevreye odaklanan veya tek bir farkındalık oluşturmaya çalışan bir akım olarak görülmemelidir. Doğayla birlikte dışlanan veya "ötekileştirilen" her kavram bu bakış açısıyla irdelenir. Nitekim Oppermann (2012, s. 26), "[e]koeleştiricinin üçüncü evresini, sömürgecilik dönemi sonrası edebiyat ve kültür çalışmaları, sınıf, cinsiyet ve ırk üzerine geliştirilen ekolojik temelli yeni kültür kuramları, biyoetik, biyosemiyoloji ve biyoteknolojiler gibi posthümanizm şemsiyesi altında ortaya çıkan yeni açılımlarla bağlantılar kurarak genişlemesi oluşturmaktadır" diyerek kavramın ne denli geniş kapsamlı olduğunu ifade eder. Bu kapsam içerisinde "[e]kofeminizm, feminist hareketlerin ivme kazanmaya başladığı 1970'li yıllarda, doğanın sömürülmesi ve tahribatıyla kadının sömürülmesi arasında paralel bir ilişki olduğu düşüncesiyle ortaya çıkan bir akımdır" (Kümbet, 2012, s. 172). Bu kuramda doğa ve kadının "öteki" veya "ikincil" olduğu için sömürülmesi eleştiri konusudur. Ekoeleştirici ile bağlantılı olarak gelişen kuramlardan biri de "Queer" ekoeleştiricidir. " 'Queer' ekoeleştirici, bir bakıma insanın doğayı cinsellikle bağdaştırmasını ve bu tür ilişkilendirmeler yaparak insanın kendinde uygun bulduğu heteroseksüelliği doğaya dayatıp, bu heteronormlar dışında kalan tüm cinsel yönelimleri ötekileştirmesini ve buna benzer birçok konuyu irdeler" (Yılmaz, 2012, s. 236). Özetle "Queer" ekoeleştirici heteroseksüelliğin "asıl" homoseksüelliğin "ikincil" olarak değerlendirmesine karşı bir eleştiri geliştirir. Yine bu bağlamda düşünülebilecek olan posthümanizm ise "[k]üresel ısınmanın yol açacağı felaketleri tersine çevirmek için fiziksel çevre ve insan olmayan canlılar ile ilgili geleneksel insan merkezli normları ve uygulamaları ortadan kaldırmayı amaçlar ve evrene ekolojik bir bakış açısıyla bakmayı sağlar" (Yazgünoğlu, 2012, s. 324). Yani insanın merkeze alınmasına karşı çıkarak insan dışında kalan doğayı da merkeze almayı hedefler.

Ekoeleştiricinin yukarıda belirtildiği şekliyle kapsamlı ve karmaşık olması ve çevre krizinin insanlığın geleceğini doğrudan ilgilendirmesi konu üzerine farklı değerlendirmeler yapılmasına da zemin hazırlar. Söz gelimi John Bellamy Foster (2012, s. 20-23), ekolojinin aslında iddia edildiği gibi yeni bir konu olmadığını, Karl Marx ve Frederick Engels'ın çevre konusuna 19. yüzyılda dikkat çektiğini ifade eder ve ekolojik devrimin sosyalist devrime bağlı olduğunu düşünür. Kapitalist anlayıştan vazgeçmeyi sürdürülebilir bir doğanın ön koşulu olarak değerlendirir. Bu noktada Foster, çevre krizini Marksist ideoloji ile çözümlenmeye çalışır. Konu üzerine önemli çalışmalar yapan Murray Bookchin (2019, s. 88) de çağımızda çevreyi yıkıma götüren teknolojinin çevrenin korunması amacıyla kullanılabileceğini savunur. Geleneksel santraller yerine çevreye duyarlı rüzgar ve güneş enerjisi üreten mekanizmaların inşa edilmesinin veya ulaşımında çevreci araçların kullanılmasının ekolojik yıkımı tersine çevirebileceğine inanır. Bunun için gerekli olan tek şeyin yeterli duyarlılık olduğunu düşünür.

Yukarıda da belirtildiği gibi ekoeleştiri kuramı çevre sorunsalı üzerinden hareket eder ve içinde çevre krizinin olduğu her metne dikkatle eğilir. Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" hikâyesi de Türk edebiyatında ekolojik açıdan incelenmeye değer önemli bir eserdir. Hikâyede suyun merkeze alınması ve su üzerine yaşanan kavgalar bu noktada metne çevreci bir nitelik kazandırdığından hikâyenin ekoeleştirel açıdan incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

"Susuz Yaz" Hikâyesine Ekoeleştirel Bir Bakış

Necati Cumalı 1921 tarihinde Florina'da doğar. İlk ve ortaöğrenimini Urla ve İzmir'de tamamlayan Cumalı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek bir süre Urla ve İzmir'de avukatlık yapar. Daha sonra yazarlığı asıl meslek edinen Cumalı Cumhuriyet Döneminin en verimli yazarlarından biri olur. Şiir, roman, hikâye, oyun ve deneme gibi farklı türlerde eserler veren yazar, ardında zengin bir edebî miras bırakır (Necatigil, 2021, s. 112-113). Ünü Türkiye sınırlarını aşan Cumalı'nın bazı oyunları yurt dışında Türkçe ve yabancı dillerde sahnelenir hatta festivallerde yer alır. Yine oyun dışındaki bazı eserleri de farklı yabancı dillere çevrilir (Akcaoğlu, 2003, s. 70-71). Hikâyelerinde kendi gözlemlerine yer veren yazarın, romanlarında olduğu gibi öykülerinde de şahıs kadrosu daha çok Urla yöresinde yaşayan insanlardan oluşur (Kocabıyık, 2006, s. 26). Yazarın bu coğrafyaya özel bir ilgi duymasının temel nedeni çocukluk ve gençlik döneminin burada geçmesidir. Gerek mekân seçimi gerekse işlenen konular, yazarın eserlerinde meslekî ve hayatî tecrübelerinden faydalandığını gösterir. Bu yönüyle Cumalı, kendine has bir sanat dili oluşturur.

Necati Cumalı'nın kaleme aldığı *Susuz Yaz* kitabı on bir hikâyeden oluşur. Eserdeki ilk hikâye, kitaba da ismini veren "Susuz Yaz"dır. Bu hikâye, daha sonra senaryolaştırılarak iki kez sinemaya uyarlanır ve Cumalı tarafından oyunlaştırılır (Tamer, 2021, s. 195). Bu çalışmada esas alınan hikâye metni gerek dili ve üslubu gerekse işlenen konu bakımından son derece dikkat çekicidir. Hikâyeyi önemli kılan asıl nokta henüz ekoeleştiri kavramının bilinmediği bir dönemde yazarın çevre duyarlılığı sergileyerek doğaya zarar verilmesi sonucunda insanın yaşayacağı sorunları göz önüne sermesidir. Hikâyenin mekânı Urla'nın Tekebaşı köyüdür. Daha hikâyenin başında "[...] *Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar [...]*" (Cumalı, 2015, s. 7) bir alanda kuraklığın hâkim olduğu ifade edilir. Hikâyede vak'a zamanı 1950'lerdir ve o dönemlerde bu bölgenin geçim kaynağı tarımdır. Tarım ile hayatını sürdüren insanlar için en büyük felaket kuraklıktır. Yazarın hikâyenin hemen başında bu bölgenin kurak olduğunun altını çizmesi okurun dikkatini doğanın insan hayatındaki önemine çeker. Öte yandan olay örgüsü ile hikâyenin adı arasındaki ilişki de dikkate değerdir. Eser üzerine inceleme yapan Sibel Bayram (2018, s. 162) da "*Susuz Yaz ismini taşıyan hikâye su, kadın, toprak üzerine kuruludur*" diyerek isim ve içerik arasındaki bağlantıya vurgu yapar. Böylelikle kırsal kesimde tarım dışında hiçbir geçim kaynağı olmayan insanların hayatında suyun önemi veya susuzluğun yol açacağı tahribat yazarın bilinçli bir şekilde seçtiği bu isimle okura sunulur. Hikâyeyi henüz okumadan okur, az çok nasıl bir olay örgüsü ile karşılaşacağını tahmin eder. Yazarın muhayyilesi ile zenginleşen hikâye böylece susuzluğu temel alarak insan-doğa arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin insan-insan ilişkisine yansımalarını açıklar.

Hikâyeyi ekoeleştirel açıdan önemli kılan nokta ise kurak bir bölgede tek su kaynağının iki kardeşin zeytinliğinde çıkmasıdır. "*Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynakayan pazu kalınlığında bir su damarı [...]*" (Cumalı, 2015, s. 7) bulunur. "*Suyun geçtiği topraklar, küçük ekiciler arasında bölüşülmüştür*" (Cumalı, 2015, s. 7). Kocabaşların zeytinliğinden çıkan su bir havuzda birikir. Yazın sıcak ve kurak geçtiği köyde "[b]u havuz o çevrenin can noktasıdır" (Cumalı, 2015, s. 7). Öyle ki havuz sadece tarlaların sulandığı bir kaynak olmaktan öte bir yaşam alanı gibi tasvir edilir:

Havuzun yakınında daima bir gelen giden olur. Çocuklar, günde birkaç kez, üstüne atladıkları çıplak atlarını; Urla'ya, Bademler'e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırtmaçlar sağmallarını, havuzun yalağında sularlar. Yazın çok sıcak günlerinde, çocukların, hemen oracıkta üst başlarını sıyırıp, kendilerini çırılçıplak, ancak yılda bir temizlenen havuzun çamurlu sularına attıkları görülür. Bahçeleri havuzun alt başında kalan ekiciler, yaz boyunca günde üç dört kez gelir, suyun havuzda vardığı çizgiyi kollarlar. (Cumalı, 2015, s. 8)

Hikâyede özellikle anlatılan bu ayrıntı köydeki tek su kaynağının köylü açısından ne kadar önemli olduğunu ifade eder. Bir taraftan hayvanların içme suyu olarak kullandığı bu alan aynı zamanda çocukların oyun ve serinleme yeridir. Bahçe sahiplerinin sık sık suyun miktarını kontrol etmesi ise bu alanın bahçeler için hayatî bir işleve sahip olduğunu imler. Tersten bir okuma yapıldığında genelde suyun özelde ise havuzun köy hayatından alınması bütün bu anlatılanların köy yaşamından eksilmesi anlamına gelir ki bu durumda bu mekânda canlı yaşamından söz etmek pek mümkün olmaz.

Kocabaşların suya henüz müdahale etmediği dönemlerde ekiciler ve köy halkı için tek tehlike yazın çok kurak geçmesidir. Normal zamanlarda ağustosta iyice azalan su kurak zamanlarda temmuz ayında azalmaya başlar ve ağustos ayına girilince artık havuzu dolduramayacak seviyeye iner. Böylece tarlalar bir hafta içinde susuzluktan yanar ve ürün mevsimi biter (Cumalı, 2015, s. 8). Kuraklığın olduğu dönemlerde suyun azalması ekicilerin öfkesini artırır. Bununla beraber ekiciler veya köylüler arasında çok büyük bir olay yaşanmaz, yaşanan olaylar da yağmurların başlamasıyla son bulur. Bu durum hikâyede şu cümlelerle okurun dikkatine sunulur: *"Su azaldıkça, adamların sabırsızlığı, öfkesi artar. Suyun başında oynadığını gördükleri bir çocuğu, yakalayıp dövme için, önlerine katıp kovaladıkları görülür; sığırlarını sulamak isteyen sığırtmaçlarla kavgaya tutuştukları olur. Suyu zamansız bahçelerine çeviren komşular arasında sık sık ağız dalaşları çıkar. Fakat bütün bu patırdılar, havada ilk yağmur belirtilerinin görünmesiyle unutulur gider"* (Cumalı, 2015, s. 9). Hikâyede bu bölüme kadar doğanın insan üzerindeki etkisi çok belirleyicidir. Suyun olduğu dönemlerde bolluk bereket, olmadığı dönemlerde kıtlık ve açlık yaşanır. Bu da doğal olarak insanların ruh hâllerine yansır. Böylece yokluk zamanı öfke ve gerilim hâkim iken varlık döneminde huzur ve mutluluk hüküm sürer. Dolayısıyla hikâyede insanların mutlu veya huzursuz olmasını belirleyen güç doğadır.

Köyde bazı dönemlerin çok kurak bazı dönemlerin ise daha yağışlı geçmesi hikâyeden anlaşıldığı kadarıyla tamamen bölgenin iklimi ile ilgilidir. Dolayısıyla kuraklığın henüz küresel ısınmayla bir bağlantısı kurulmaz. Böylece insanın doğaya müdahalesi sonucu doğanın insanı cezalandırması söz konusu değildir. Zaten yukarıdaki alıntıda da yağmurun yağmasıyla insanlar arasındaki sorunların son bulduğu vurgulanır. Bu noktada insanların susuzluğu doğal bir hadise olarak algıladığı görülür. Doğal olduğu için de herkes az çok kaderine razıdır. Yer yer sataşmalar ve kavgalar olsa da kimsenin aklına doğaya müdahale etme veya doğayı koruyarak kuraklığın önüne geçme gibi bir tedbir gelmez. Bilgi ve teknolojinin kıt olduğu bu dönemde küresel ısınmanın kuraklık ile bağlantısı da köy halkının bilgisi dâhilinde değildir. Öte yandan sanayinin henüz çok gelişmediği veya doğaya ciddi zararların verilmeye başlanmadığı bu devirde kurak geçen yazların nedenini küresel ısınmada aramak da çok doğru olmayacaktır. Bu bakımdan bu bölüme kadar ekoeleştirel bir bakıştan ziyade doğanın insan yaşamındaki rolü ön plana çıkarılır.

En genel ifadeyle *"[e]koeleştiri, insan ve doğa arasındaki muazzam ve ritmik bağlardan hareketle insan ve insan olmayan diğer varlıkların ahengini ele alır"* (Sezer ve Yiğitoğlu, 2019, s. 570). "Susuz Yaz" da insan ve doğa arasındaki "aheng" in bozulması, yani insanın doğaya müdahalesi ve bunun neticesinde doğanın ve insanın zarar görmesi, Kocabaşların suyun

havuzunu değiştirmesi ile başlar. Hikâyede "[...] 947 yazında Kocabaş'lar, kendi bahçelerinde yeni havuz yaptırıldılar. Sıvası kurutulduğu günün gecesi, suyu, yatağından kendi havuzlarına çevirdiler" (Cumalı, 2015, s. 9) cümlesi ile köyde yaşanan büyük değişimin başlangıç tarihi net bir şekilde verilir. Hasan ve Osman Kocabaş, köyün ortak kullandığı havuzun suyunu keser ve bu suyu kendi bahçesindeki havuzda biriktirerek sadece kendi bahçeleri için kullanır. Esasında Osman, suyu köydeki diğer insanlarla ortak kullanmayı ister. Ancak ağabeyine bu noktada söz geçiremeyeceğini bilir. Hasan'ın bu tutumu doğal kaynakları kendi çıkarları için nasıl sömürdüğünü gösterir. Hasan, diğer köylülerin ihtiyaçlarını ve haklarını hiçe saymakta ve ekolojik dengeyi ihlâl etmektedir.

Köyde tarımla uğraşan diğer insanlar için Hasan Kocabaş'ın suya yaptığı bu müdahale açlık ve kıtlık anlamına gelir. Veli Sarı, bu bölümden itibaren karşıt güç olarak olay örgüsündeki yerini alır. Hikâyede "[o], gece havuzun alt başında kalan ilk bahçenin sahibi Veli Sarı, bahçesinin ortasındaki çardağında, yatağına girince, dışarda yıllardır alışık olduğu bir sesin yokluğunun ayırımına vardı. Havuzun suyu akıyordu" (Cumalı, 2015, s. 13) cümleleri ile Veli Sarı olay örgüsüne dâhil edilir. Veli Sarı, Kocabaşların suya el koyduğunu anlayınca adeta isyan eder. Su üzerine çıkacak krizin ilk kıvılcımları "[e]rtesi sabah kocası Kocabaş'larla kapışacak demektir bu!" (Cumalı, 2015, s. 14) cümlesi ile verilir. Doğaya ve onun armağanlarına karşı hiçbir saygı ya da minnettarlık göstermeyen Hasan'ın açgözlülüğü diğer toprak sahipleri arasında kızgınlık ve şiddet eğilimine neden olur. Hasan'ın diğer komşularının yaşayacağı sıkıntıları bile bile üstelik onlarla büyük bir kavgaya girmeyi göze alarak doğa üzerinde tahakküm kurmasının tek nedeni hırsı ve açgözlülüğüdür.

Hikâyede Hasan'ın açgözlülüğü ilk olarak arazilerinin bitişiğinde bulunan çorak arazilere göz dikmesi ile başlar. Hikâyede bu bölüm şöyle verilir: "Babadan kalma on yedi ağaç zeytin, sekiz dönümlük sebze bahçesi doyuramazdı iki kardeşi. Bahçelerinin gerisinde boğaz, sahipsiz göz alabildiğine uzanıyordu. Tapularının batı sınırında cebel, kuzey sınırında cebel yazılıydı. Cebel, sık fundalıklar, adam boyu gömülü kaya parçaları ile kaplıydı. İçine girilemezdi, yılan, domuz, çakal yatağı idi" (Cumalı, 2015, s. 12). Hasan bu alanı gözüne kestirerek ıslah etmeyi planlar. Bu amaçla kardeşini de yanına alarak adeta gece gündüz çalışır ve amacına ulaşmayı başarır. Hasan ve Osman'ın çorak araziye verimli hâle getirmek için verdikleri mücadelenin büyüklüğü şöyle anlatılır: "Kardeşi ile o, gençtiler, güçlü, sağlam yapılıydılar. Yıllarca köyün kahvesine olsun inmeden cebelde kazma salladılar. Cebeli kayasından, fundalıklarından arıttılar. Bele kadar kazıp köklerini temizlediler. Açtıkları topraklarda iki yüze yakın zeytin aşısı, yüz kadar kayısı, şeftali fidanı yetiştirdiler" (Cumalı, 2015, s. 12). Bu alıntıdan da anlaşıldığı üzere Hasan ve kardeşi canla başla çalışarak ve hayatlarından büyük ödünler vererek topraklarını verimli bir hâle getirmeye çalışır. Buradaki doğaya müdahale her ne kadar da insan faydasına gibi görünse de Hasan'ın hırsı ve doyumsuzluğu bu müdahaleyi yıkıcı bir boyuta taşır. Hasan'ın tek derdi zengin olmaktır. Öyle ki bilinçaltına işleyen bu düşünce rüyalarını ve düşlerini süsler.

Bu su zengin edecekti onları. Suya kulak verdikçe, bahçelerinin gerisinde, cebelden açtıkları boğazda, yetiştirdikleri yeni aşıllıkların, kayısı, şeftali fidanlarının boy attığı gelirdi gözünün önüne. Su sesi, fidanların yaprak kümeleri arasında dolaşan rüzgârla karışırdı. Birkaç yıl sonra pazara yük yük kayısılar, şeftaliler indireceklerdi. Zeytin aşıllarının ürün vermesi daha sekiz on yıl isterdi. Düşünde aşılları, fidanları her gün sular, o suladıkça ürün yılları kısıldı. Derken, bir yük arabası alır, bir araba yükü şeftali ile bahçelerinden şoseye çıkar, bütün gece İzmir'e doğru ilerlediğini görürdü. (Cumalı, 2015, s. 11)

Hasan, yabanî alanları ıslah etmekle zengin olamayacağını bilir. Islah edilen alanların aynı zamanda suya ihtiyacı vardır. Bu noktada Hasan'ın suyu kendi havuzuna yönlendirmesi ve komşularını susuz bırakması her ne kadar da insanî açıdan büyük bir

problem olarak görünse de Hasan, hırsına yenildiği için hiçbir ahlaki kuralı düşünecek durumda değildir. 1950'lerde cereyan eden bu olay esasında çok da uzak olunan bir husus değildir. Nitekim günümüzde de doğa insanlar tarafından yine aynı gerekçe ile adeta talan edilmektedir. Hırs ve açgözlülük yüzünden insanlar; ormanları, yeşilliği, doğal hayatı yok etme pahasına hareket etme eğilimi gösterir. Çağımızda insanların duyarsızlığının bir sonucu olarak küresel ısınma insanlık için büyük bir tehdit hâlini almıştır. Hikâyede ise doğaya saygı gösterilmemesi ve köylünün ortak malı olan suyun tekelleştirilmesi hem doğa üzerinde hem de insan üzerinde büyük olumsuz etkiler bırakacaktır.

Hikâyede, Kocabaşlar tarafından suyun kesilmesi diğer tarla sahipleri tarafından tepki ile karşılanır. Tarlaları susuz kalan Veli, Hüseyin, Ethem ve Musa su sorununu öncelikle Hasan ile konuşarak çözüme yolunu dener. Ancak Hasan onlara suyun kendi bahçesinde çıktığı için kendi malı olduğunu söyleyerek suyu kendi havuzunda biriktirmeye devam edeceğini ve bu uğurda ne gerekirse yapacağını ifade eder (Cumalı, 2015, s. 16-20). Hasan'ın verdiği cevap açık bir tehdittir. Gözünü para hırsı bürüyen Hasan'ın geri adım atmayacağı da anlaşılmaktadır. Ancak diğer tarla sahiplerinin de sudan vazgeçmesi söz konusu değildir. Çünkü su onlar için tek geçim kaynağıdır. Suyun kesilmesi, bütün emeklerinin boşa gitmesi ve çoluk çocuk hepsinin aç kalması anlamına gelir. Bu trajik durum yazar tarafından şöyle tasvir edilir:

Bahçelerinin doğusundan geçen derenin altından, bir kurşun atımı ötede, İzmir-Seferihisar şosesine kadar uzanan topraklarına baktılar. Ovanın kuzeyinde birkaç parça bağ ile bağlarının yakınlarda serpilmiş üç beş badem, ceviz ağacı vardı yeşil olarak. Gerisi bozdu, yanıkta, çırılçıplaktı... Susuzluk, doğudaki dağların eteklerinden iniyor, şoseyi geçtikten sonra bahçelerinin sınırlarına kadar gelip dayanıyordu. İkisi de gördüler ki, havuzun suyu set çekmese, kuraklık bahçelerini ezip geçecekti (Cumalı, 2015, s. 15-16).

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Kocabaşların havuzdaki suyu kendi malları olarak kullanması diğer bahçe sahipleri için büyük bir yıkım olacak, onların bahçeleri de civar bölge gibi kuraklığın pençesine düşecektir. Bu noktada ilk çare olarak muhtar ve ihtiyar heyetine danışılır. Bu tavır, aslında Veli Sarı ve diğerlerinin su problemini barışçıl bir yolla çözmekten yana olduğunu gösterir. Kendileri daha kalabalık olmalarına rağmen ve büyük bir haksızlığa uğradıklarını düşünmelerine karşın Kocabaşlara zarar vermezler. Meseleyi alttan alarak su sorununu kimsenin canı yanmadan halletmeyi düşünürler. Muhtar ve köy ihtiyar kurulu üyeleri, Veli Sarı ve arkadaşlarını haklı görür ve suyun ortak havuzda toplanması gerektiğini düşünür. Ancak Hasan, muhtarın dediklerine de kulak asmaz ve suyun kendi malı olduğunu iddia eder (Cumalı, 2015, s. 21). Olayların geçtiği dönem göz önüne alındığında muhtar ve ihtiyar heyetinin kırsal kesimde belli bir aşamaya kadar söz sahibi olduğu ifade edilebilir. Veli Sarı ve arkadaşlarının köyde ilk olarak muhtara ve ihtiyar heyetine danışması bu noktada köy hiyerarşisine riayet ettiklerinin kanıtıdır. Köyde geleneği veya yıllarca sürüp gelen temayülleri bozan kişi Hasan'dır. Hasan, köyün ortak malı olan suyu sahiplenerek hem doğaya müdahale eder hem de köyün süregelen düzenini bozar. Veli Sarı ve arkadaşları bu durum karşısında da soğukkanlılıklarını korur. Felakete yol açacak su sorununu hukukî zeminde çözüme yolunu dener. Urla'ya giderek bir avukatla anlaşır işi mahkemeye taşırlar. Avukatları, "Kocabaş'lar tarafından umuma ait suyun mecrasının değiştirildiğini" (Cumalı, 2015, s. 22) belirten bir dilekçeyle dava açar. Necati Cumalı, bir hukukçu olarak kalem aldığı eserlerinde hukukî tecrübelerini yer yer satır aralarında okurla paylaşır. Bu hikâyede de yazarın hukukçu kimliği dikkatlerden kaçmaz. Esasında okur mahkemenin Hasan Kocabaş'ı haksız görmesini ve suyun köylüye ait olduğuna hükmetmesini bekler.

Mahkemenin vardığı sonuç okurun beklediği gibi olmaz. "Su, Kocabaş'ların tarlasının tapuda yazılı sınırları içinden çıkıyordu. Kanunun koyduğu hükümlere göre 'Umuma ait değil' Kocabaş'ların malıydı" (Cumalı, 2015, s. 23).

Mahkemenin verdiği karar sonucu Hasan Kocabaş suya kesin bir şekilde sahip olur. Kendi bahçesini suladıktan sonra kalan az miktardaki suyu diğer bahçelere salar. Ancak sıcaklıkla beraber suyun seviyesi azaldıkça diğer bahçelere giden su miktarı da azalır ve zamanla Hasan, diğer bahçelere giden suyu tamamen keser (Cumalı, 2015, s. 23-24). Hasan'ın özelde suya genelde ise doğaya yaptığı müdahalenin ilk ölümcül sonucu yine doğa üzerinde kendini gösterir. Susuz kalan bahçeler hikâyede şöyle tasvir edilir: "Susuz kalan bahçelerde, yeni açan fasulye, patlıcan çiçekleri kurudu, yapraklar uçlarından sararmaya başladı. Domates, biber fidanları dik duruşlarını kaybetti" (Cumalı, 2015, s. 24). Kuraklık acımasız bir şekilde kısa süre içerisinde Veli Sarı ve arkadaşlarının bahçesini kavurup geçer. Ekicilerin bir yıllık emeği Hasan Kocabaş'ın açgözlülüğü yüzünden heba olur. Hasan Kocabaş'ın köyün geleneğini ve doğal dengesini bozması insanlar arasında düşmanlık tohumlarını da eker. Veli Sarı, odun toplamaya gittiği bir vakit Kocabaşların köpeğinin peşlerine takıldığını görür. Köpeği تنها bir alana çekerek öldürür (Cumalı, 2015, s. 30-31). Böylece Veli Sarı, Hasan'dan intikam aldığını düşünür. Esasında o da Hasan'ın yaptığı yanlışa başka bir hatayla karşılık vermiş ve bir canlıya kıymıştır. Su yüzünden ilk kanın akmasıyla ortadaki kavganın daha da büyüyeceği kesinleşir. Bekçi köpeklerini kaybeden Kocabaş'lar artık bahçelerinde dönüşümlü olarak nöbet tutar. Akan kanın arkasının geleceğini bildikleri için silahlarını hazırlarlar. "O gece, iki kardeş silâhlarını yerlerinden indirdiler. Sildiler, hazırladılar, sıkılarını yokladılar" (Cumalı, 2015, s. 32) cümleleri kavganın silahlı mücadele safhasına geçtiğini gösterir. Öte yandan yazarın, hikâyede silahların ortaya çıkışını anması, okuyucuyu yaşanacak olaylara hazırlama amacının sonucudur. Nitekim Hasan'ın rüyasında düşmanlarının boş bir tabutla evine geldiğini görmesi de (Cumalı, 2015, s. 33) yine olay örgüsündeki gerilimi artırmaya dönük sembolik bir göndermedir. Bu iki sembol üzerinden okuyucuya ölüm hadisesinin yaşanacağı hissettirilir.

Hikâyede su üzerine yaşanan kavga büyüyerek ilerler. Veli Sarı ve Musa bir gece Kocabaşların bahçelerine girerek bahçeyi talan ederler. Kocabaşların "[y]etiştirdikleri bütün aşılarda, zeytinler, şeftaliler, kayısılar, incecik gövdelerinden ikiye biçilmiş, bütün fidanların üst kısımları diplerine devrilmişti[r]" (Cumalı, 2015, s. 34-35). Veli Sarı ve Musa'nın Hasan'a ders vermek adına gerçekleştirdiği bu eylem esasında doğrudan doğanın tahrip edilmesidir. Hikâyede geçen "[g]özlerinin önündeki bahçenin görünüşü, en az ölenin görünüşü kadar yürekler acıydı" (Cumalı, 2015, s. 37) cümlesi son derece anlamlıdır. Doğanın insan yaşamındaki önemi bu cümle ile ifade edilir.

Veli Sarı ve Musa'nın bahçelerine girdiklerini fark eden Hasan ve Osman Kocabaş önceden hazırladıkları silahlarını alır ve karanlıkta yüzlerini görmedikleri kişilere ateş açar. Açılan ateş sonucunda Veli Sarı ölür, Musa ise kimseye görünmeden gidip evine sığınır (Cumalı, 2015, s. 34-40). Hasan Kocabaş'ın köyün adeta can damarı olan suyu sahiplenmesi köyün bütün düzenini bozduğu gibi hem doğanın hem de diğer canlıların zarar görmesine yol açar. Bakıldığında Veli Sarı ve diğerlerinin bahçelerinin yanmasının, Veli'nin Kocabaşların köpeğini öldürmesinin ve bahçelerini talan etmesinin, nihayetinde Veli'nin öldürülmesinin temel nedeni Hasan Kocabaş'ın suya müdahalesidir.

Hasan Kocabaş'ın bencilliği ve açgözlülüğü sadece yukarıda anılan felaketlerle sınırlı kalmaz. Veli Sarı'yı öldüren Hasan, kardeşi Osman'dan suçu kendisinin üstlenmesini ister. "Ben sağ oldukça, hapiste bir gün harçlıksız kalmazsın! Bahar sıkıntı çekmez! Çocuğuna bakar, iyiliğini bin defa ederim. Tek malımız, emeklerimiz perişan olmasın..." (Cumalı, 2015, s. 45) diyerek Osman'ı ikna etmeye çalışır. Öyküde Hasan ve Osman iki zıt karakter

olarak ön plana çıkar. Hikâyenin tiyatroya uyarlanmış şekli üzerine inceleme yapan Songül Taş'a (2016, s. 28-29) göre Osman iyi özellikleri ile Habil ile Kabil kıssasındaki Habil'i, Hasan ise kötü hasletleri ile Kabil'i çağrıştırır. Yine Bahar karşısında aldıkları tutumdan dolayı Osman, Ferhat ile Şirin hikâyesindeki Ferhat'ı; Hasan ise Hüsrev'i hatırlatır. "Osman ne kadar mert, yiğit ve cesur ise Hasan o kadar namert, sinsi ve korkaktır" (Taş, 2016, s. 28). Nitekim Hasan suyu kendi havuzlarına yönlendirince Osman bu durumdan rahatsız olur. Hatta bir gün dayanamayıp suyu kendi havuzlarından ortak havuza boşaltır. Bundan dolayı ağabeyi ile karşı karşıya gelir ve aralarında bir tartışma yaşanır (Cumalı, 2015, s. 26-28). Osman'ın tek kusuru büyüğü olduğu için Hasan'ın yaptığı hatalara karşı güçlü bir direnç gösterememesidir. Zaten patriarkal düzenin hüküm sürdüğü bir ortamda Osman'ın büyüğüne karşı gelmesi pek de mümkün değildir (Yılmaz ve Vatanser, 2019, s. 442). Esasında Osman da ağabeyinin gerçek yüzünü bilir. Hasan'ın suçunu itiraf etmemesi üzerine Osman'ın aklından geçen "[a]ğası adam olsa, suçun üstünde kalacağına canı yanmazdı" (Cumalı, 2015, s. 43) cümlesi bunun kanıtıdır. Osman'ın yumuşak başlılığı, iyi niyeti ve ağabeyine olan saygısı suçu üstlenmesindeki temel gerekçelerdir. Gelinek noktada Hasan'ın suya sahip olma hevesi ve zengin olma hırsı kardeşinin de başını yakar. Osman, işlemediği bir suç yüzünden hapse atılır. Su kavgasını ilk günden itibaren kendisi hiç istemediği halde kavganın bedelini özgürlüğü ile öder. Üstelik karısı ve doğacak çocuğu da dışarıda yalnız ve çaresiz kalır. Osman için en büyük dert, Bahar'ın yalnız kalmasıdır. Zira her ne kadar da ağabeyi Bahar'a ve doğacak çocuğuna bakacağına söz verirse de ağabeyinin karakterini bildiğinden Osman'ın gözü arkada kalır.

Hasan Kocabaş, suçu kardeşine yükledikten sonra Bahar'la birlikte cezaevinden ayrılarak köyüne döner. Ancak kardeşine verdiği sözü daha dönüş yolunda unuttur. Bahar'a ve çocuğuna bakacağına dair Osman'a söz vermesine rağmen otobüste yanına oturan Bahar'ın varlığı onu baştan çıkarır. "Bacağı Bahar'ın bacağına, kolu Bahar'ın koluna değişiyordu. Bu yakınlık elinde olmadan Hasan'ı heyecanlandırdı. Bütün kanının ilindiğini, yüzüne gözüne ateş bastığını duydu" (Cumalı, 2015, s. 52) cümleleri, Hasan'ın sözüne sadık kalmayacağına habercisidir. Hasan'ın sahip olduğu kötü karakter, onu kardeşinin eşine yani kendisine emanet edilen yengesine göz koyacak kadar aşağılık bir konuma indirir. Esasında Hasan ilk günden itibaren Bahar'ı cinsel bir obje olarak görür. Kardeşi Osman ile olan aşklarını kıskanır. Geceleri yatağına girdiğinde kendini Bahar'ı düşünmekten alıkoyamaz. Hasan'ın kötü bir karakter olduğu öykü boyunca yaptığı her hareketle ortaya konulur. Herkesin gözünde olumsuz bir imaj bırakan Hasan'a sevgi ile bakan hiç kimse olmadığı gibi Hasan'ın tek bir olumlu davranışı da görülmez.

Hikâyenin çözüm bölümünde Hasan, Yargıtay'ın kararı onaması ile kurtulduğunu düşünerek rahatlar. Osman, Denizli cezaevine nakledilince onu ziyaret etme zorunluluğu da ortadan kalkar. Hasan birkaç ay içinde Osman'a gönderdiği harçlığı da keser (Cumalı, 2015, s. 55-56). En büyük arzusu ise Bahar'a sahip olmaktır. Hikâyede Bahar içe dönük, edilgen bir karakter olarak tanıtılır. Nitekim hikâyenin sinema uyarlaması üzerine değerlendirme yapan Bahar Öztürk ve Ömer Akbulut (2022, s. 1055), Bahar'ın çevresindeki insanlar tarafından bir meta gibi görüldüğünü ve nesneleştirildiğini belirtir. Hikâyede de Hasan ve Osman'ın işlerine karışmayan daha çok evde kendisine verilen görevleri yerine getiren Bahar, Osman hapse girdikten sonra Hasan'a karşı kendisini korumaya çalışır. Hasan'ın emellerini az çok sezdiği anlaşılan Bahar'ın tek ümidi Osman'ın bir an önce çıkıp gelmesidir. Lakin bu ümidi de kısa süre içinde son bulur. Hasan, kahvede duyduğu bir haber üzerine Osman'ın cezaevinde öldüğü yalanını yayar (Cumalı, 2015, s. 58-60). Bahar, bu haberi alınca Hasan karşısında savunmasız kaldığını fark eder ve kaderine razı olmaktan başka şansının kalmadığını düşünür. "O gece, iç bölmeye çekildikten sonra, kapısını ardından dayakla desteklemedi" (Cumalı, 2015, s. 61) cümlesi

Bahar'ın çaresizliğinin ve teslimiyetinin ifadesidir. Hasan Kocabaş'ın suya hükmetmekle başladığı zorbalığının son kertesi kendisi yerine hapse giren kardeşinin karısını yalanla elde etmesidir. Hasan karakteri, bu yönüyle doğaya ve insana saygı göstermediğini ve hiçbir ahlaki değeri tanımadığını açıkça ortaya koyar. Hikâyede doğayla birlikte kadının da istismar edilmesi Bahar özelinde açıkça ortaya konulur. Yazarın vermek istediği mesaj, doğaya saygı göstermeyen; hiçbir canlıya da saygı göstermez, cümlesi ile özetlenebilir.

Hikâyede olay örgüsündeki gerilimlerin temeli suyu bölüşememeye dayanır. Hasan'ın daha önce kamunun ortak kullandığı suyu tekelleştirmesiyle olay örgüsü trajik bir hâl alır. Tarım ürünleri zarar görür, bahçeler ve bağlar bozulur, insan canına kıyılır ve kadın istismarı yaşanır. Bütün trajediyi başlatan ve felaket fitilini ilk ateşleyen kişi olan Hasan da başlattığı bu yıkım sarmalından nasibini alacaktır. Osman ağabeyinin kendisine gönderdiği harçlığı kesmesinden uğradığı büyük ihaneti tahmin eder. Son bir kez mektup gönderir ancak, ona da cevap alamaz. "Mektubuna karşılık alamayınca, aldatıldığından en küçük bir kuşkusu kalmadı. Ağabeyi, malının da, karısının da üstüne oturmuştu!" (Cumalı, 2015, s. 64-65) cümleleri Osman'ın ağabeyinin ihanetine uğradığını kesin bir şekilde anladığını gösterir. Osman'ın olanları fark etmesiyle birlikte hikâyede olaylar daha hızlı geçilir. Demokrat Parti'nin seçimi kazanmasıyla af çıkar. Cezasının bir kısmı silinen Osman, 1951'de cezaevinden çıkar. Köyüne vardığında Bahar'ı kucağında bir bebekle görür. Bahar, Osman'ı karşısında sağ görünce Hasan'ın kendisini kandırdığını anlar. Osman'ın Hasan'ı öldüreceğini tahmin eden Bahar, onu vazgeçirmeye çalışır. Ancak Osman, Bahar'ı dinlemez ve ağabeyinin karşısına dikilir. Hasan, kardeşini öldürmek üzere hamle yaparken Bahar tüfekle Hasan'ı vurur (Cumalı, 2015, s. 66-70). Hasan'ın ölümüyle hikâye son bulur. Çevresindeki herkese kötülük yapan, öz kardeşine bile ihanet eden Hasan, yaptığı bütün kötülüklerin cezasını canıyla öder. Hasan'ın, aç gözlülüğüne yenik düşerek başlattığı korkunç yıkım, yine onun ölümü ile son bulur.

Sonuç

Necati Cumalı, eserlerinde gözlemlerine yer vererek gerçekçi bir üslupla hikâyelerini kaleme alır. "Susuz Yaz" Cumalı'nın, hem yaşadığı coğrafyadan hem de mesleğinden edindiği tecrübe ve gözlemlerin bir yansımasıdır. Ekolojik dengenin henüz bu denli bozulmaya başlamadığı bir dönemde, doğayı merkeze alarak yaşanan büyük sorunları anlatması bu bakımdan önemlidir. Hikâye, etik açıdan kamunun ortak malı olan suyun Hasan Kocabaş tarafından tekelleştirilmesini odağa alır. Hasan'ı bu yola sevk eden temel saik onun aşırı kazanma hırsıdır. Günümüzde kapitalist anlayışın bir sonucu olarak doğanın aşırı şekilde tahrip edilmesi, yeşil alanların betonlaştırılması veya üretim tesislerine dönüştürülmesi anlayışının mikro yansıması, Hasan'da kendini gösterir. Dolayısıyla günümüzde aşırı kazanma hırsı nasıl ki küresel ısınmaya sebebiyet verip ciddi afetlere yol açmışsa Hasan'ın açgözlülüğü de yaşadığı mekân olan köyüne felaket getirir. Bu açıdan düşünüldüğünde "Susuz Yaz" hikâyesi ekoeleştirin in inceleyebileceği bir metne dönüşür. Hikâyede suyun tahakküm altına alınması ve bunun sonucu olarak köydeki bahçelerin susuzluktan kuruması, insanlar arasında kuraklıktan ve yaşanacak kıtlıktan dolayı kavgaların yaşanması, insanların birbirini öldürmesi, doğanın insan hayatındaki önemine dikkat çeker. Sadece bir su kaynağının bölüşülememesi üzerine bu kadar büyük yıkımların yaşanması büyük bir küresel kuraklıkta yaşanabilecek felaketleri de az çok günümüz okuruna hissettirir. Elbette ki Cumalı, bu eseri kaleme aldığı anda küresel ısınmadan ve büyük bir iklim krizinden habersizdir. Cumalı, iyi bir gözlemci olarak çevresinde yaşayan insanlar için özelde suyun, genelde ise doğanın ne kadar önemli olduğunu fark etmiş ve bunu hikâyesinde başarılı bir şekilde anlatmıştır. Cumalı'nın işaret ettiği bu husus esasında doğanın her dönemde insanlar için hayati bir öneme sahip olduğu fikrini pekiştirir. Böylelikle metinde seçilen konu eserin kendi

döneminden sıyrılıp günümüz dünyasına da ışık tutacak bir seviyeye ulaşmasına imkân tanır. Bu özellik Cumalı'nın kaleme aldığı bu hikâyeyi okur açısından daha da önemli hâle getirir.

Kaynakça

- Akcaoğlu, S. (2003). *Necati Cumalı'nın Hikâye ve Romancılığı*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bayram, S. (2018). Necati Cumalı'nın Susuz Yaz Adlı Hikâyesinde Yapı ve İzlek. *The Journal of Social Science*, 2(4), 160-175.
- Bookchin, M. (2019). *Özgürlüğün Ekolojisi: Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü* (3. baskı), (çev. Mustafa Kemal Coşkun). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Cumalı, N. (2015). *Susuz Yaz* (24. baskı). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Foster, J. B. (2012). *Marksist Ekoloji* (çev. Barış Baysal). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Kocabıyık, D. (2006). *Necati Cumalı'nın Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı ve Tema*. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Kümbet, P. (2012). Ekofeminizm: Kadın, Kimlik ve Doğa. Serpil Oppermann (Ed.). *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat içinde* (s. 171-206). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Necatigil, B. (2021). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* (2. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Oppermann, S. (2012). Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat Çalışmalarının Dünü Bugünü. Serpil Oppermann (Ed.). *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat içinde* (s. 9-57). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özdağ, U. (2014). *Çevreci Eleştiriye Giriş: Doğa, Kültür, Edebiyat*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Öztürk, B. ve Akbulut, Ö. (2022). Laura Mulvey'in Eril Bakış Perspektifinden *Susuz Yaz* Filminde Kadının Nesneleştirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 10(2), 1046-1067.
- Sezer, M. A. ve Yiğitoğlu, M. (2019). Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 568-579.
- Tamer, O. (2021). Metinsel Serilerin İzleri: *Susuz Yaz*'ın Diyalojik Düzleminde Dışavurum ve Alımlamalar. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*. Necati Cumalı Özel Sayısı, 193-225.
- Taş, S. (2016). *Susuz Yaz* Oyunu Üzerine Bir İnceleme, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 41(1), 21-37.
- Yazgünoğlu, K. C. (2012). Posthümanizm: Yeni Maddecilik, Maddesel Feminizm ve Beden Ötesi Cisimcilik. Serpil Oppermann (Ed.). *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat içinde* (s. 323-363). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Yılmaz, E. ve Vatansever, S. (2019). "Susuz Yaz"da Mülkiyet, İktidar Mücadelesi ve Kadının Nesneleştirilmesi. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 437-450.
- Yılmaz, H. (2012). "Queer" Ekoeleştiri: "Queer" ve Ekolojinin Potansiyel Etkileşimi. Serpil Oppermann (Ed.). *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat içinde* (s. 207-238). Ankara: Phoenix Yayınevi.